

LAUDATIO DE DOMINGO VILAR CLIMENT

Benvolgudes totes, benvolguts tots, especialment els familiars de Domingo Vilar Climent, (sobretot tu, Vicent Domingo i família, nét seu i fill d'Angelita). Les paraules de l'elogi que ara llegiré, li l'adrece personalment a ell, al lloc on està, al cel dels seus somnis, trencats un 30 de juliol de 1940.

Poques dades tenim de la teua vida amb els seus desficiis, Domingo. Venies al món el **27 de novembre** (com diríem, ahir mateix), l'any 1896, passant per ton pare Cristóbal i ta mare Maria. Al dos dies, **et batejaren a la parròquia de santa Maria** i et posaren el nom del teu avi. En aquell moment, duia la corona d'Espanya, la regent Maria Cristina (de qui cantaven que '*me quiere gobernar*') i, a Roma, era papa Lleó XIII, l'autor de la *Rerum novarum*. I tu venies al nostre Castelló, poc abans d'inaugurar-se l'estàtua del rei Jaume I, poc abans que l'ajuntament canviàs el nom del carrer Moreres per Sanaüja, del Giny per Vera i el de Calderers per Ruiz Vila, quan obriren les Escoles Pies al solar dels Cardona Vives i inauguraven l'obelisc commemoratiu del setge de Castelló, de juliol de 1837.

Devien ser feliços els teus anys d'infant, al número 81 del **carrer de sant Miquel**, a cavall dels segles XIX i XX. Devies anar a l'escola, com tots els xiquets del barri, i tingueres mestres que parlaven la teua llengua, però ensenyaven en una altra, com l'església. Als quatre anys et devia confirmar un bisbe de Tortosa, don Pedro Rocamora, i, als vuit anys, feres la primera comunió, com tots els infants d'aquell temps.

Deixa que, dels anys que visqueres, en faça breu memòria. Tu devies resseguir el pas d'aquells anys en el si de la família, sentint i comentant les notícies de la premsa, la ràdio, i en tertúlies d'amics. Abans d'acabar el segle, naixien els protagonistes de la famosa generació del 98, (amb Ortega y Gasset, Azorín), el 99, fundaven el FC Barcelona, i el segle terminava amb la fundació de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Castelló.

En començar el segle XX, l'ajuntament de la ciutat adquiria el Pinar, i, entre altres, canviava el nom del carrer de sant Pasqual pel d'Amadeu I, en memòria d'aquest rei que havia mostrat tanta simpatia per esta ciutat (Perdoneu-me una digressió personal: la meua àvia, filla de l'alcalde Tàrrega, es gloriava d'haver ballat amb el mateix rei Amadeu I en una festa que li dedicà la ciutat el dia que vingué ací de visita protocol·lària. Naturalment, ella era la filla de l'alcalde!).

L'any dos proclamen rei Alfons XIII, que ja era major d'edat, el mateix any que mor Jacint Verdeguer, el poeta de la renaixença catalana. A Castelló, l'ajuntament continua canviant noms de carrers i

places: el de la Magdalena per Escultor Viciano, i la plaça de sant Lluís per Claver, músic i governador civil (de Castelló). L'any tres, a la mort del papa Lleó XIII, un bisbe pobret, Giuseppe Sarto, esdevé papa Pius X. El quatre, a Castelló, inauguren la parròquia de la Trinitat; el sis, s'alcen els col·legis del carrer Herrero i de la Ronda (de la Magdalena), i posen el nom de carrer Ascensi a la via que va de la plaça de la Pau al portal del Roser (ara Conservatori de Música i Escola d'Arts i Oficis). El vuit, Castelló ja compta amb una sala de cine; l'any nou és el de la Setmana tràgica de Barcelona, i, acusat dels aldarulls, era afusellat el gran mestre i pedagog Ferrer i Guàrdia.

Aquells anys deu, Domingo, ja t'imaginem fadrinet; ja havies jugat prou i ara tocava treballar, com ton pare, d'espardenyer, com tants adolescents de la teua edat. Tothom sabia que eres treballador i competent. L'any deu, el cometa Halley solcava el cel de Castelló i el dotze, el món s'alçava corprés per l'enfonsament del Titànic en les aigües de l'Atlàntic. A Castelló, s'estén l'enllumenat elèctric, s'amplia la xarxa de fonts públiques, l'ajuntament aprova el projecte d'expansió de la ciutat amb les rondes, i, el tretze, comencen a empedrar els carrer més cèntrics de la ciutat.

El catorze, té lloc el criminal atemptat de Sarajevo, i comença la I Guerra Mundial; a la mort del papa (sant) Pius X, Giacomo della Chiesa esdevé papa Benet XV. El setze tenim les aventures exitoses de Laurenc d'Aràbia; la guerra Mundial provoca fets tan cruels com la batalla de Verdun; a Rússia és assassinat el monjo Rasputin, comença la revolució de febrer que es completa a l'octubre amb el retorn de Lenín a Moscou. Mentre és afusellada la model d'espies Mata Hari, i, a Colorado, mor Buffalo Bill, a Portugal, uns pobres pastorets de Fàtica asseguren que se'ls ha aparegut la Mare de Déu.

A Castelló inaugurem el nou edifici de l'Institut Ribalta, i el grup escolar de la ronda Magdalena rep el nom de Cervantes quan tu, Domingo, devies fer el teu servei militar, i estaves enjogassat amb la teua nòvia Teresa. El dihuit, si el món celebra la fi de la I Guerra Mundial i esclata la guerra per la independència de Finlàndia, a Castelló patim la tragèdia del cine de la Pau, amb 21 infants massacrats per una gentada inconscient; el mateix any que s'estén l'epidèmia de la grip (l'espanyola' i 'la cucaracha') mentre a Rússia es consolida el moviment subversiu que acaba amb la família del tsar Nicolau II.

A Castelló, l'afició al nou esport de moda, el futbol, acaba alçant el *Club Deportivo Castellón*. Són els anys vint, els del pistolerisme a Barcelona, rèplica del nord-americà, que costà la vida a més de 400 víctimes, entre elles Francesc Layret i el Noi del Sucre. Espanya patia la humiliant derrota i cruel desastre d'Annual; amb la mort del papa Benet XV, Achille Ratti és elegit papa Pius XI. I **tu, Domingo, el 29 de setembre de 1923**, als quinze dies del colp d'estat del general Primo de

Rivera, **et cases amb Teresa Llorenç, a la capella de la Sang de Castelló, i els dos aneu a viure al número 28 de la Ronda**, on naixeran les teues filles **Teresa i Angelita** (la teua mare, Vicent Domingo)

Aquell temps que desqualifiquen de 'locos' anys vint, amb l'esclat dels nous ritmes musicals del jazz i el blues, triomfa el cinema com a passatemps favorit i Hollywood com a cim de l'art; s'imposa pertot la nova moda femenina, i, mentre als estats Units declaren la llei Seca, a Rússia, mor prematurament Lenin, el líder de la revolució. El vint-i-cinc, a la colònia espanyola del Marroc cau abd el-Krim amb la sagna d'Alhucemas; el vint-i-sis, a Castelló, (quina cosa!), l'ajuntament declara fill adoptiu de la ciutat el dictador Miguel Primo de Rivera, i dedica al seu nom el carrer Major, l'any mateix que mor el patrici i benefactor de la ciutat Gaetà Huguet.

El vint-i-set és l'any marca de la generació dels Alberti i Garcia Lorca; a Itàlia es produeix la ignominiosa execució dels anarquistes Sacco i Vanzetti, i Trotski, incompatible amb el dictador Stalin, parteix cap a l'exili. A Castelló, la seu de la Caixa passa al cantó dels carrers Colom i Cavallers, i instal·len la coneguda 'Farola' a la plaça de la Independència. L'any vint-i-nou, apareix el personatge còmic de Tintín, i el dictador Mussolini pacta amb l'Església la constitució de l'estat del Vaticà. A Espanya obrin les exposicions de Sevilla i Barcelona, amb la famosa estàtua de Colom vora el port. Als estats Units arriba el dijous negre de Wall Street, amb la caiguda de la borsa, i, a Castelló, urbanitzen l'avinguda dels Caputxins que planten de palmeretes, com el coneixem encara ara.

I ara, Domingo, vénen els il·lusionants, però amargs, anys trenta. La dictadura de Primo de Rivera es torna dictablanda. A Sud-àfrica, Gandhi promou la desobediència civil al govern d'apartheid. El trenta-u, Pius XI publica la *Quadragesimo anno*; i, sobretot, el 14 d'abril, Espanya es desperta republicana, mentre el rei (Alfons XIII) emprén el camí de l'exili. Comencen a ser-nos familiars els noms d'Alcalá Zamora i de Largo Caballero, mentre, a Castelló, declaren l'església de santa Maria monument històric-artístic nacional.

El trenta-dos, Sigmund Freud inventa la psicoanàlisi; Hitler comença el seu camí imparabile cap al III Reich; a Espanya, assistim a la massacre de Casas Viejas, i, a l'agost, a la rebel·lió frustrada del general Sanjurjo. Catalunya aconseguix que les Corts Generals li aproven l'estatut d'autonomia. El trenta-quatre, però, amb les noves eleccions generals, les mateixes Corts faciliten la formació del govern Lleroux; esclata la vaga general a tot l'estat i s'encén la repressió contra Catalunya amb la supressió del seu l'estatut d'autonomia. Castelló ja té el seu aeroport, on arriba l'autogir de la Cierva, pilotat pel seu mateix inventor, i l'antic camí de la Mar ara es dirà dels Germans Bou. El trenta-cinc té lloc, a la Xina, la llarga nit de Mao Zedong; als EEUU i

pertot triomfen la música de Gershing, el jazz simfònic, el blues i els negrespirituals; i ací, el bisbe de Tortosa nomena Mn. Joaquim Balaguer rector de santa Maria.

L'any trenta-sis mereix capítol a part, quan tu, Domingo, entres a treballar per a l'ajuntament. Amb la victòria del Front popular, l'ajuntament de la ciutat ordena la demolició de Santa Maria, i comença una imparable escalada d'assassinats, amb Calvo Sotelo com a personatge icona, que servirà de pretext a l'alçament del general Franco, (el 18 de juliol), l'inici de la guerra civil i la formació, a Burgos, d'un nou govern presidit pel general. Tu aleshores, **Domingo, eres un jove idealista que vivis entusiasmat amb la victòria de les esquerres, i, àvid de justícia, igualtat i fraternitat, et comprometies amb la causa que promovia el Front Popular; són amics teus uns dels caps de milicians com Rafa Prades i Pedro Tort; Vicent Membrado 'Birleta', Vicent 'Passamoro' i el jugador de pilota 'el Ros'**; no sé si t'allistares a la columna Torres-Benedito, que formen soldats i voluntaris de la CNT, la UGT, el POUM, el partit Sindicalista i esquerra Valenciana (amb tres mil efectius, la majoria milicians) que ixen de Castelló, el 25 d'agost, i s'adreçaren al front de Terol.

A Castelló, durant els mesos de juliol i agost (de 1936), són detinguts, als seus domicilis, preveres, religiosos i laics de mentalitat conservadora, tancats a la txeca del palau del bisbe i al vaixell Isla de Menorca, atracat al port (de Castelló); 57 d'ells seran assassinats vilment. Contra això, Domingo, saps reaccionar, com testificarà Josep Alegre Marco davant el tribunal militar: *Durante el Glorioso Movimiento Nacional, en vista del cariz que tomaron las cosas y de los atropellos y crímenes cometidos, no habían transcurrido cuatro meses de su iniciación, en las conversaciones con él* [Domingo Vilar Climent] *sostenidas, se mostró siempre disconforme con los procedimientos empleados, hasta el extremo de que, por sus constantes críticas, fue expulsado del partido en que militaba. Conmigo se portó bien en todo momento, siendo el protector de mi familiar, el sacerdote don Francisco Alegre Montañés, a quien defendió en cuantas ocasiones fue preciso...*) El mateix capellà testificarà que li deu la vida.

El trenta-set, atesa la direcció que prenia guerra, el govern de la república es trasllada a València; l'aviació alemanya i italiana prova les noves armes mortals als pobles del nord de la província; es multipliquen els sagnants sucesos de Barcelona perpetrats per anarquistes dissidents del POUM; i el nou president del govern, Juan Negrin, es veu obligat a traslladar la seu a Barcelona. Amb la conquesta republicana de Terol, comença el sagnant front d'Aragó; les tropes franquistes arriben a la mar per Vinaròs i divideixen el territori republicà; Catalunya queda

aïllada; a la desesperada el govern allista l'anomenada 'quinta del biberó', que morirà majoritàriament a la batalla de l'Ebre.

El trenta-vuit és l'any de la batalla de l'Ebre, amb la mort de 60 mil republicans i 40 mil sublevats; les comarques de la Plana, el Maestrat i els Ports, amb la ciutat de Tortosa, són massacrades per les bombes; les comarques orientals i el sud de Catalunya cauen en mans de l'exèrcit sublevat; pertot arreu s'encén la repressió per part de falangistes incontrolats; les tropes franquistes entren a la ciutat de Castelló; enmig d'una situació desesperada, tu, **Domingo, te'n vas de Castelló i et refugies a València.**

El mes de gener del trenta-nou, les tropes franquistes entren a Tarragona i Barcelona, i es produeix la desbandada de soldats, militars i població civil que fugí cap a la frontera; el mes de febrer, Manuel Azaña i Juan Negrín deixen Barcelona i emprenen el camí de l'exili; és la fi de la II república. L'1 d'abril el general Franco pregonava als quatre vents: '*la guerra ha terminado*', i comença la gran repressió mentre que, a la mort de Pius XI, l'Església nomena Eugenio Pacelli papa Pius XII.

Un mes després, (el 15 d'abril), **Domingo, amb 43 anys, et detenen a València i ingresses a la presó de Castelló; t'incoen un procés sumaríssim (núm. 2042C)** i comencen, per a tu i els teus, quinze mesos d'angoixa i patiments innumbrables, interminables interrogatoris i tortures, i seràs objecte d'acusacions, moltes falses, sense cap defensa; et visiten, a la presó de Castelló, els teus familiars, la teua dona i les teues filles emprenen les atencions de la més tendra pietat familiar.

Debades, però, l'any quaranta, a la mateixa presó, **Domingo, un tribunal militar et condemna a 30 anys de presó (que fort!); la teua causa, però, la recorren els qui no et perdonen la teua llibertat i militància, i el dia 24 de juliol et condemnen a pena de mort que fan efectiva al llit del riu Sec, el 30 de juliol de 1940, a les 5.30 h; i soterran el teu cos sagrat, com escriu el metge forense '*a consecuencia de hemorragia producida por pequeño proyectil*' al cementeri civil, on descances fins al dia d'avui.**

Així terminava, Domingo, la teua vida sobre la terra. Només acabat, però, el teu temps, inaugurares l'eternitat. La colla dels qui t'estimem, entre somnis, hem vist què et trobares, més enllà dels núvols: veres Jesús, aquell home que les autoritats (civils i religioses del seu poble), condemnaren a mort per un no sé què, que ells consideraven infame, mereixedor de la pena màxima; a ell, com a tu, en un procés sumaríssim que no arribaria ni a 24 hores, també el condemnaren a mort, per unanimitat (a la pena més extrema, per irreligiós, blasfem i enemic de l'autoritat imperial). I és ell mateix qui ara ve a rectificar el veredicta contra tu.

Perquè ell, de nom Jesús de Natzaret, abans de la seua mort, havia havia anunciat que, un dia, vindria a formar un nou tribunal, on ell seuria (en un tron de glòria), voltat d'angels, i que col·locaria a la seua dreta els seus, a qui diria: 'Veniu, beneïts del meu Pare, rebeu en herència el regne que ell us tenia preparat des de la creació del món. Perquè tenia fam i em donàreu menjar, tenia set i em donàreu beguda, era foraster i em vau acollir; anava despullat i em vau vestir; estava malalt i em vau visitar; era a la presó i vinguéreu a veure'm' (*Mateu 25, 34-36*)

Feliç tu, Domingo, que has begut el calze amarg que et donaren els homes. Ara et creem assegut al regne de Déu, a la dreta del teu redemptor que abans t'havia ja comprat amb la seua sang, a la qual tu ajuntares la teua. Nosaltres, des d'ací baix, vuitanta anys després, et proclamem HONOR SOCIETAT 2020, i glòria del nostre poble. Descansa en pau, Domingo, que al cel sigues! Perquè sabem que al cel estàs, entre els sants que han tingut fam i set de justícia i han tingut un cor net i misericordiós. I tu, ara, prega per nosaltres!

Castelló de la Plana, 28 de novembre de 2020.